

ရွှေဘိုဒေသိယဝေါဟာရများ လေ့လာချက်

ခင်မြင့်မြင့်

စာတမ်းအကျဉ်းချုပ်

ဤစာတမ်းသည် စစ်ကိုင်းတိုင်းအတွင်းတည်ရှိသော ရွှေဘိုမြို့နယ် ဒေသိယ ဝေါဟာရများကို စံဘာသာစကားနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကာ လေ့လာဖော်ထုတ်ထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ၊ အစားအသောက် အခေါ်အဝေါ်များ၊ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများနှင့် အထွေထွေဝေါဟာရများကို စံဘာသာစကားနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှု လေ့လာလိုသူများအတွက် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပါသည်။

ဒေသိယစကားဟူသည်

မြန်မာဆိုရိုးစကားတစ်ခုဖြစ်သော “တစ်ကျောင်းတစ်ဂါထာ၊ တစ်ရွာတစ်ပုဒ်ဆန်း” ဆိုသကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြန်မာစကားပေါင်း မြောက်မြားစွာ ရှိပါသည်။ “ငါးမိုင်ကွာတိုင်း ရေသည် ပြောင်းလဲသည်။ ဆယ့်နှစ်မိုင်ကွာတိုင်း ဘာသာစကားသည် ပြောင်းလဲသည်။” ဟူသော အင်ဒီယန်း လူမျိုးတို့၏ ဆိုရိုး စကားသည် ဒေသဝေးကွာသွားတိုင်း ပြောင်းလဲသွားတတ်သော ဘာသာစကား၏ သဘော သဘာဝကို ဖော်ညွှန်းလျက်ရှိပါသည်။

ဘာသာစကားတစ်ခုကို အသုံးပြုသူတို့သည် နေရာဒေသချင်းဝေးကွာသွားသည့်အခါ အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားမှာလည်း တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာ ပြောင်းလဲသွားတတ်သည်။ ထိုသို့ ဒေသကွာခြားမှုကြောင့် ပြောင်းလဲသွားသောဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲကို “ဒေသိယစကား” ဟု ခေါ်ပါသည်။ ဒေသိယစကားတို့သည် စံဘာသာစကား^၁ နှင့် အသံထွက်^၂အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဒါ^၃အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်း^၄အားဖြင့်လည်းကောင်း ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ ဒေသိယစကားတိုင်းသည် ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲ တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားတစ်ခုတွင် ဒေသိယစကား အများအပြား ရှိနိုင်ပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် မြန်မာဘာသာစကား ပြောဆိုသူတို့၏နေရာဒေသကိုလိုက်၍ စစ်တွေဒေသိယစကား၊ မုံရွာဒေသိယစကား၊ ယောဒေသိယစကား၊ အင်းလေးဒေသိယစကား၊ မော်လမြိုင်ဒေသိယစကား၊ ရွှေဘိုဒေသိယစကား၊ မြိတ်ဒေသိယစကား၊ ထားဝယ်ဒေသိယစကား ဟူ၍အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသွားပါသည်။

ဒေသိယစကားတို့သည် စံစကားနှင့်အနည်းအများ ကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ “စံစကား”ဆိုသည်မှာ ဘာသာစကားတစ်ခုကို ပြောဆိုအသုံးပြုသူ အများကစံအဖြစ်လက်ခံသတ်မှတ်ထားသော စကား (တစ်နည်းအားဖြင့်) ပုံမှန်သဒ္ဒါ၊ ပုံမှန်အသံထွက်၊ ပုံမှန်ဝေါဟာရ အသုံးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကျောင်းသုံး၊ ရုံးသုံးစကားများဟု အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

ဒေသိယစကားများဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းသည် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အလှမ်းကွာဝေးလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ပထဝီဝင်အနေအထားအရ တောတောင်မြစ်ချောင်းများ ကာဆီးထားလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ကွဲပြားမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ကာလကြာသော် ဒေသိယစကားအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာပါသည်။ ဒေသိယစကားနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာပညာရှင်တို့၏ အယူအဆမှာ “ဒေသိယစကားဆိုသည်မှာ နေရာဒေသ၊ ပထဝီဝင်အနေအထားကွဲပြားမှု၊ လူနေမှုအဆင့်အတန်း

Associate Professor, Department of Myanmar, Hinthada University

ခြားနားမှုတို့ကြောင့် စကားသံ၊ဝေါဟာရ၊ အသုံးအနှုန်း၊သဒ္ဒါစသည်တို့ ကွဲပြားနေသော ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲဖြစ်သည်။” ဟုဆရာကြီး ဦးတင်ဇက ဖွင့်ဆိုပါသည်။

မှော်ဘီဆရာသိန်းက ပေါရာဏဒီပနီကျမ်းပထမတွဲတွင် “မြန်မာလူမျိုးဟူ၍ဖြစ်ကြသော်လည်း အရပ်ဒေသကိုလိုက်၍သော်လည်းကောင်း၊ လူမျိုးခြင်းရောထွေးသဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သော အသံပြောင်း၍လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုတစ်မျိုးတည်းကို အခေါ်အဝေါ် ကွဲလျက်ရှိသည်။”^၁ ဟု ဖော်ပြ ထားသည်။

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၏ “လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်” စာအုပ်၌လည်း “ဒေသိယစကားတိုင်းသည် ဘာသာစကားတိုင်း၏ အသွင်ကွဲတစ်မျိုးသာဖြစ်သည်။”^၂ ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

အနောက်တိုင်းပညာရှင်များကလည်း “ဒေသိယစကားသည် ဘာသာစကားမျိုးကွဲတစ်ခုဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု သို့မဟုတ် သီးခြားလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းရှိ လူများ ပြောဆိုသော စကားဖြစ်သည်။ မျိုးတူဘာသာစကားနှင့် စကားသံ၊ ဝေါဟာရ၊ သဒ္ဒါ စသည်တို့ ကွဲပြားမှုရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံ အဆင့်အတန်းမြင့်မားလာကာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ စံမျိုးကွဲဘာသာစကား အဖြစ်သို့ ရောက်လာ နိုင်သည်။”^၃

“ဒေသိယစကားသည် အရပ်ဒေသတစ်ခုအတွင်း(သို့)လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း လက်ရှိ ပြောဆို သုံးစွဲနေသော ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲဖြစ်သည်။ စံဘာသာစကားနှင့် အသံထွက်၊ ဝေါဟာရ၊ သဒ္ဒါ ကွဲပြားသည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကားမျိုးကွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။”^၄

ပညာရှင်များ၏အယူအဆကို ခြုံကြည့်လျှင် စံဘာသာစကားနှင့် ဝေါဟာရ၊ သဒ္ဒါ၊ အသံထွက်ကွဲသော စကားကို ဒေသိယစကားဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဒေသိယစကားဖြစ်ပေါ်မှုကို အမျိုး အစား ခွဲကြည့်လျှင် ဒေသကွဲပြားမှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေသဒေသိယစကား၊ လူမှုအဆင့်အတန်း ကွာခြားမှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော လူမှုဒေသိယစကား^၅နှင့် အချိန်ကာလပြောင်းလဲမှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာလဒေသိယစကား^၆ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ယခုစာတမ်းတွင်လေ့လာတင်ပြမည့်ရွှေဘိုမြို့နယ်ဒေသိယစကားသည် ဒေသကွာခြားမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေသဒေသိယစကားအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်သည်။ ရွှေဘိုမြို့နယ်သုံး ဒေသိယစကားသည် အသွင်ကွဲ မြန်မာဘာသာ စကားအဖြစ် စိတ်ဝင်စားဖွယ်၊ လေ့လာဖွယ်ကောင်းသော ဒေသိယစကား ဖြစ်ပါသည်။ ရွှေဘိုဒေသိယစကားကို တင်ပြရာတွင် စံဘာသာစကားနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကာ ဖော်ထုတ်တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေဘိုမြို့တည်နေရာ

ရွှေဘိုမြို့သည် စစ်ကိုင်းတိုင်းအတွင်း တည်ရှိပြီး မြောက်လတ္တီတွဒ် (၂၂)ဒီဂရီ (၃၅)မိနစ်နှင့် အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် (၉၅)ဒီဂရီ (၄၃) မိနစ် ဆုံရာတွင် တည်ရှိပါသည်။ အနောက်ဘက်တွင် ဇီးဖြူတောင်တန်း၊ တောင်ဆွယ်တည်ရှိပြီး အရှေ့ဘက်တွင် မင်းဝံတောင်ခေါ် ဇင်တောင်နှင့် (၆)မိုင် အကွာ၌ တည်ရှိပါသည်။ ဧရာဝတီမြစ်နှင့် (၁၇)မိုင်ကွာဝေးပြီး အနောက်ဘက်ရှိ မူးမြစ်နှင့် (၁၀)မိုင်ခန့် ကွာဝေးသောနေရာ တည်ရှိပါသည်။ မုဆိုးဖိုရွာသား ဦးအောင်ဇေယျသည် အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ရွာပေါင်း (၄၆) ရွာကို စုရုံးပေါင်းစည်းပြီး မုဆိုးဖိုရွာကို ခံတပ်တည်ကာ မွန်တို့၏ရန်ကို ခုခံကာကွယ် ခဲ့ပါသည်။

ဦးအောင်ဇေယျသည် သက္ကရာဇ် (၁၁၁၅) ခုတွင် မုဆိုးဖိုရွာကို “ရတနာသိမ်” မြို့တော်ဟု တည်ထောင်ပြီး “အလောင်းမင်းတရားဘွဲ့” ခံယူကာ နန်းတက်ခဲ့ပါသည်။ ဦးကုလား မဟာ ရာဇဝင်ကြီးတွင် ပုဂံကောင်းစားစဉ်က စစ်မက်ရေးရာ ပေါ်ပေါက်လာပါက စစ်သားစုဆောင်း ပေးရသော နှစ်ရာပြုမြို့ (၁၃)မြို့တွင် မုဆိုးဖိုမြို့သည် အပါအဝင်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေဘိုမြို့သည် အလောင်းမင်းတရားကြီး ဦးအောင်ဇေယျ၏ အောင်မြေဖြစ်ပြီး တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ချပေးရာ နေရာလည်း ဖြစ်ပါသည်။

အလောင်းမင်းတရားကြီးတည်ထောင်ခဲ့သော ရွှေဘိုမြို့သည် (၁)မုဆိုးဖို (၂)ရတနာသိမ် (၃)ကုန်းဘောင် (၄)ရွှေဘို (၅)ရန်ကြီးအောင် ဟူ၍ အမည်ငါးမျိုး ခေါ်ဝေါ်ကြသည်အတွက် “ငါးမည်ရပြည်ရွှေဘို” ဟူ၍ ထင်ရှား နေဆဲဖြစ်သော သမိုင်းဝင် မြို့ကြီးတစ်မြို့ ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေဘိုဒေသသုံးဒေသိယဝေါဟာရများ

ရွှေဘိုမြို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း စစ်ကိုင်းတိုင်းအတွင်း တည်ရှိပါသည်။ ဗမာလူမျိုး အများဆုံး နေထိုင်ကြပြီး မြန်မာဘာသာစကားကို အဓိကထားပြောဆိုကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအချို့နှင့် တရုတ်၊ ကုလား စသည့် လူမျိုးခြားအနည်းငယ်ရှိသော်လည်း လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် မြန်မာဘာသာစကားကို အဓိကထား ပြောဆိုကြပါသည်။ ရွှေဘိုမြို့နယ်သုံး မြန်မာဘာသာစကား သည် စံဘာသာစကားနှင့် စကားသံ၊ သဒ္ဒါအနည်းငယ် ကွဲပြားမှုရှိပြီး ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းမှာ သိသိသာသာ ခြားနားမှုရှိသည်ကို တွေ့ရသည့်အတွက် ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းပိုင်းကို ဦးတည်ကာ ရွှေဘိုဒေသိယစကားကို ဖော်ထုတ် တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

တင်ပြရာ၌ -

- (၁) အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဆိုင်ရာဝေါဟာရများ
- (၂) အစားအသောက်ဆိုင်ရာဝေါဟာရများ
- (၃) ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ
- (၄) အထွေထွေအသုံးကွဲသောဝေါဟာရများဟူ၍ အပိုင်း(၄)ပိုင်းခွဲကာ တင်ပြထားပါသည်။

အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဆိုင်ရာဝေါဟာရများ

ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် အသုံးပြုသောအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရအချို့သည်စံဘာသာ စကားနှင့်မတူဘဲ ထူးခြားသည့်သဘောကို တွေ့ရပါသည်။ လူ့အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို ခေါ်ရာတွင် အသုံးဝင်မှုအနေအထား၊ ပုံသဏ္ဍာန်ပေါ်မူတည်၍ ခေါ်ဝေါ်တတ်ပုံကို တွေ့ရ ပါသည်။

ချောင်။ ။ ချောင်ဟူသည် တစ်စုံတစ်ရာ ထည့်သိုသိမ်းဆည်းနိုင်သော အသုံးအဆောင်ကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ရေခပ်သောပုံး၊ ရေဆွဲသောပုံးကို “ရေချောင်” “ချောင်”ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဆန်ခြင်သောပုံးကို “ဆန်ချောင်” ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုအသုံး အဆောင်တို့ကို သံဖြင့်ပြုလုပ်ပါက “သံချောင်” ဟု ခေါ်သည်။ ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်သော ထည့်စရာကိုမူ “ဝါးပက်လက်” ဟုခေါ်ကြောင်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့ရှိရပါသည်။ ရွှေဘိုမြို့နယ် “အုန်းပေါက်” ကျေးရွာတွင်

ရဟန်းသံဃာများအသုံးပြုသော “ရေတကောင်း” ကိုလူသုံးပစ္စည်းအနေဖြင့် “မျှောခွက်” ဟု ခေါ်ကြောင်းသိရပါသည်။ ရွှေဘိုနှင့်(၁၅)မိုင်ဝေးသော “မြင်းစီးရွာ”တွင် ဆန်ခြင်ရာ၌ စံဘာသာ

စကားနှင့် ကွဲပြားပုံကိုတွေ့ရပါသည်။ စံဘာသာစကားနှင့် နို့ဆီဗူးတစ်ဗူး အခေါ်အဝေါ်ကို “တလယ်မယ်” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နို့ဆီဗူးနှစ်ဗူးကို “တစလယ်” ဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ပြီး နို့ဆီဗူးလေးဗူးကို တစ်ခွက်၊ ရှစ်ဗူးကိုတစ်ပြည်ဟူ၍ စံစကားနှင့် ကိုက်ညီစွာခေါ်ဝေါ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရပြန်ပါသည်။ “တလယ်မယ်” “တစလယ်”ဟူသော ဝေါဟာရသည် ရှေးခေတ်သုံး ဝေါဟာရများ ဖြစ်ပြီး မြင်းစီးရွာတွင် ယခုထက်တိုင် ရှေးခေတ်ဝေါဟာရကို ထိန်းသိမ်းပြောဆိုနေဆဲ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

အတန်ကြီး။ ။ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် ထောင်တန်၊ ရာတန်ကို အတန်ကြီးဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြပါသည်။ ထောင်တန် ရာတန်များကို ကိုင်တွယ်၍သုံးစွဲနေလျှင် ထိုသူကို “ဒီကောင်ကသူဌေးပဲ၊ အတန်ကြီးလိုက် သုံးနိုင်တာ” ဟူ၍ ပြောဆိုပုံသည်လည်း ပုံသဏ္ဍာန်ပေါ်မူတည်ပြီး ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းဖြစ်၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းပါသည်။

ချောင်ပိမ့်သည်။ ။ စံဘာသာစကားတွင် ရေဆွဲပုံးလွတ်ကျ၍ ချိုင့်သွားလျှင် “ရေပုံးချိုင့်သွားသည်”ဟု ပြောဆိုသော်လည်း ရွှေဘိုဒေသတွင် “ချောင်ပိမ့်တယ်” ဟုသုံးစွဲကြပါသည်။ ထူးခြားသော အသုံး ဖြစ်ပါသည်။

ဘိုထိုင်။ ။ ကျောမှီပါသောခုံတန်းရှည်ကို ခေါ်သောဝေါဟာရဖြစ်ပါသည်။ ရွှေဘိုမြို့နှင့် (၁၅)မိုင်ကွာဝေးသော မြင်းစီးရွာသုံးဒေသီယစကားဖြစ်ပြီး ရွှေဘိုမြို့အရှေ့ဘက် အုန်းပေါက်ရွာ တွင်မူ “ရသေ့လျောင်း” ဟု ခေါ်ဝေါ် ကြောင်းလည်း သိရပါသည်။

မီးသီးလုံး၊ ဘတ်သီး။ ။ စံဘာသာစကားတွင် “မီးလုံး” ဟုခေါ်သော ဝေါဟာရ ဖြစ်ပါသည်။ အရာဝတ္ထု၏ ပုံသဏ္ဍာန်ပေါ်မူတည်၍ ခေါ်ဝေါ်သောဝေါဟာရဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

မီးပလုံးကလေး။ ။ စံဘာသာစကားတွင် “မီးပုံးပျံ” ဟူသော ဝေါဟာရကို ရွှေဘိုအနောက် တောင်ဘက် (၁၆) မိုင်အကွာတွင်ရှိသော မင်းကျီရွာတွင် “မီးပလုံးကလေး”ဟု ခေါ်ဝေါ်ပုံ မျိုးသည်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပါသည်။

ဒေသီယဝေါဟာရ

စံဝေါဟာရ

ဘတ်ခွ

လေးခွ

မီးကြွေ

မီးပူ

မီးကြွေအိုးထိုး

မီးပူတိုက်

မြေဆီ

မြေဩဇာ

ပိနံအိတ်

ဆာလာအိတ်

ညောင်ရေအိုး

ဘုရားပန်းအိုး

ခါတ်ဆီခြံ

ခါတ်ဆီဂိုဒေါင်

(ခါတ်ဆီများကို သိုလှောင်ထားသည့်နေရာ)

စပါးတိုက်

စပါးကျို

(စပါးထည့်ထားသော အဆောက်အဦး)

တုံးတုပ်

ထိုင်ခုံ

(သစ်ပင်ရိပ်တွင် ထိုင်စရာပြုလုပ်ထားသည့် သစ်သားအခင်း)

အသား	သစ်သား
ကျောက်လှည့်	ဝက်အူလှည့်
ကြက်ပေါင်ဖိနပ်	သားရေဖိနပ်
လေတံခွန်	စွန်
လေလုံး	လေပူဖောင်း

အစားအသောက်ဆိုင်ရာဝေါဟာရများ

အစားအသောက်နှင့် ပတ်သက်၍ စံဘာသာစကားနှင့် ရွှေဘိုဒေသိယစကား အခေါ်အဝေါ်ကွဲပြားပုံကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

ပြွမ်းဟင်း။ ။ အသားတစ်မျိုးနှင့်အသီးများ ရောပြွမ်း၍ ချက်ထားသောဟင်းကို “ပြွမ်းဟင်း” ဟု ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် ဒေသိယသုံး ဝေါဟာရအနေဖြင့် တွေ့ရှိရပါသည်။ စံဘာသာစကားတွင် သုံးစွဲခြင်းမတွေ့ရပါ။

အရောင်တင်မှုန့်။ ။ စံဘာသာစကားတွင် ဟင်းအိုး၌ ထည့်ချက်ရသော ငရုတ်ဆီမှုန့်ကို ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် “အရောင်တင်မှုန့်” ဟုခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲကြပါသည်။ ဟင်းချက်ရာတွင် ငရုတ်သီးမှုန့် ထည့်ချက်လိုက်ခြင်းဖြင့် ဟင်း၏အရောင်တင်ပေးလိုက်သလို ကြည့်၍ကောင်းသွားသဖြင့်၊ ဟင်းရောင် လှသွားသဖြင့် “အရောင်တင်မှုန့်” ဟု ခေါ်ဆိုဟန်ရှိပါသည်။

ငါးဆိမ့်ချက်။ ။စံဘာသာစကားတွင် “ငါးဟင်း” ဟုသုံးသောဝေါဟာရကိုရွှေဘိုနယ်တွင် “ငါးဆိမ့်ချက်” ဟု ခေါ်ဆိုကြပါသည်။ ထို့အပြင် ဟင်းများကိုသီးသန့်ချက်၍ရောင်းသောဟင်းကို “ချက်ဟင်း” ဟု ခေါ်ဝေါ်ပုံ သည်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။

မိုဦးနက်။ ။ စံဘာသာစကားတွင် “မို” ဟုသာခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရကို ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် “မိုဦးနက်” ဟုခေါ်ဝေါ်ပါသည်။ လေ့လာကြည့်သည့်အခါ ဆွေးမြေ့သောသစ်ပင်သစ်ခက်များတွင် ကပ်၍မိုတွယ်ဖြစ်တည်နေသော ထိပ်တွင်အမဲရောင်ရှိသည့်မိုတစ်မျိုးကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသဖြင့် “မိုဦးနက်” ဟုခေါ်ဝေါ်ပုံသည်ဖြစ်တည်ပုံ၊ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုလိုက်ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပါသည်။

အငန်ကြော်။ ။ ငံပြာရည်ကြော် (ငံပြာရည် နှင့် ပုစွန်ခြောက်မှုန့်၊ ငရုတ်သီးမှုန့်တို့ ရော၍ ကြော်ထားသော အကြော်တစ်မျိုး)

အရည်ဖျော်။	။ မုန့်ဟင်းခါး
ပေါင်းတင်း/ ပေါင်းသင်း။	။ ကောက်ညှင်းကျည်ထောက်
သရက်သီးဆီစိမ်။	။ သရက်သီးကုလားဒယ်
မြေပဲဆံ ။	။ မြေပဲ
အာလူးသီး။	။ အာလူး
အကြော်ဆံ။	။ အကြော်
မုန့်ပေါက်ကြော်/ မုန့်ပြားကြော်	။ မုန့်ဆီကြော်

မုံလာထုပ်	။ ဂေါ်ဖီထုပ်
နို့ခြောက်မုန့်.	။ နို့.မုန့်.
ပြည်တော်သာကျောက်ခဲ	။ ကြက်ဥမြေပဲ
ဗူးငေါက်	။ ဗူးညွန့်.
ခဥ	။ နို့ကိုဥ
ပဲလတ်ကြော်	။ ပဲပြားကြော်
ပဲစိမ်းစားဥ	။ စိမ်းစားဥ
ပဲစို	။ ပဲ
နှင်းချဉ်ပေါင်	။ ချဉ်ပေါင်ခါး၊ခါးသောအရသာရှိသည့်ချဉ်ပေါင်
ဘိလပ်သီး	။ ချဉ်ပေါင်သီး
ဘိလပ်ရွက်	။ ချဉ်ပေါင်ရွက်
ထန်းပင်မြစ်	။ ထန်းမြစ်
ခါကြက်ဥ	။ မုံလာဥနီ
ပဲနီပြုတ်	။ ပဲကတ္တီပါပြုတ်
ပဲညှောင့်ပေါက်	။ ပဲပင်ပေါက်
မုန့်.ဟင်းခါးသောက်	။ မုန့်.ဟင်းခါးစား
ထမင်းဘူးထုပ်	။ ထမင်းထုပ်
ရေတယ်အိုး	။ သောက်ရေအိုး
ရေတယ်အိုးစင်	။ သောက်ရေအိုးစင်
ဆားကိုက်	။ ဆားနယ်

ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံအရ ညီအကိုမောင်နှမ ဆွေမျိုးသားချင်း အချင်းချင်း ရင်းနှီးချစ်ခင်စွာ နေထိုင်ကြခြင်းသည် ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဓမ္မတာ တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ယဉ်ကျေးပျူငှာစွာ ဆက်ဆံပြောဆို တတ်ကြသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများမှ ဆွေမျိုးစပ် ဝေါဟာရများသည်လည်း လေ့လာချင်စဖွယ်ကောင်းသော ဝေါဟာရများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ရွှေဘို ဒေသိယဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများသည်လည်း စံစကားနှင့်မတူ တစ်မူထူးခြားကွဲပြားနေသော ဝေါဟာရ အချို့ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ရွှေဘိုမြို့အရှေ့ဘက်(၉)မိုင်အကွာရှိ အုန်းပေါက်ရွာတွင်လည်းကောင်း၊ ရွှေဘိုမြို့ အနောက် တောင်ဘက် မင်းကျီရွာတွင်လည်းကောင်း အမေ့ဘက် အဖေ့ဘက်မှ အဖိုးကို “ အဖိုး ” “ ဘိုး ” ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြီး အမေ့ဘက် အဖေ့ဘက်မှ အဖွားအိုမူ “ အမေကြီး ” ဟုခေါ်ဝေါ်ပုံတူညီကြောင်း လေ့လာ တွေ့ရှိရပါသည်။ အဖေ့ဘက်မှ အကိုနှင့်ညီကို စံဘာသာစကားက “ ဘကြီး ” “ ဦးကြီး ” ဟု ခေါ်ကြ သော်လည်း ရွှေဘိုမြို့နယ် အုန်းပေါက်ရွာ၊ မြင်းစီးရွာတွင် “ ဘထွေးကြီး ” “ ဘထွေးလေး ” ဟုအသွင်ကွဲ ဒေသိယ အဖြစ်ခေါ်ဝေါ်သည် တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့အတူ စံစကားတွင်အဖေ့ဘက်

အမေ့ဘက် နှစ်ဘက်စလုံးမှ အစ်မကို “ကြီးကြီး” ညီမကို “ဒေါ်လေး” ဟုခေါ်ဝေါ်တတ်ကြသော်လည်း ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် “အရီးကြီး” “အရီးလေး” စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် တတ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ထူးခြားချက်မှာ “ဒါဘယ်သူ့ သားသမီးလဲ” ဟုမေးသည်ကို “ဒါဘယ်သူ့လူလဲ” မေးတတ်ပုံ၊ “ကလေးက အကြီးလား၊ အငယ်လား” မေးလိုသည်ကို “အကြီးလူလား၊ အငယ်လူလား” ဟု ဆိုတတ်ပုံ၊ သားယောက်ျားလေး များကို ဖိုးသား၊ ဖိုးတွတ်၊ ဖိုးတာ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သမီးအရွယ် မိန်းကလေးများငယ်များကို မတာ၊ မိတွတ်၊ မိတွတ်မ ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုပုံကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့ရပါသည်။

အထွေထွေအသုံးကွဲ ဝေါဟာရများ

ရွှေဘိုဒေသီယစကားများတွင် အသုံးအဆောင်ဆိုင်ရာဝေါဟာရများ၊ အစားအသောက် ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများအပြင်အထွေထွေအသုံးကွဲဝေါဟာရများလည်းတွေ့ရပါသည်။

ရွှေဘိုဒေသတွင် ပစ္စည်းတစ်ခုဝယ်သည့်အခါ ဈေးကြီးသည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို “ဈေးတန်သည်” ဟုသုံးလျှင် ဈေးသင့်သည်၊ ဈေးသက်သာသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် သုံးတတ် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေဘိုဒေသီယသုံး “ဈေးတန်သည်” ဟူသောဝေါဟာရသည် စံဘာသာစကားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဆန့်ကျင်ဘက် အနက်အဘော ဆောင်နေသည်ကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့ရပါသည်။

စံဘာသာစကားတွင် “တဖောက်ကန်း” “တဖွတ်ထိုး” ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ရွှေဘို ဒေသီယတွင် “တဘောက်ကြီး” “တဘောက်သမား” ဟု သုံးနှုန်း တတ်ကြပါသည်။ “ဒီကောင်ကတော့ တဘောက်ကြီး သမားပါကွာ” ဟူသော အသုံးသည် တဖောက်ကန်း၊ တဖွတ်ထိုးလုပ်တတ်သော သဘောကို ဆောင်နေ ပါသည်။ အတိုင်းအတာပမာဏအားဖြင့် အလွန်များပြားနေသည်ကို “အပုံပဲ” “နည်းဘူးကြီး” ဟုသုံးတတ်သကဲ့သို့ အလွန် နည်းပါးသော ပမာဏကို “တစ်တို့လေး” ဟူ၍သုံးတတ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ စံဘာသာ စကားဖြင့် “အများကြီးပဲ” “နည်းနည်းလေး” စသည်ဖြင့် သုံးတတ်ကြသည်။

ရွှေဘိုမြို့နယ်တွင် အိမ်တစ်အိမ်၌အသုဘရှိနေလျှင် “ကိစ္စရှိသည်” ဟု သုံးတတ်ကြသကဲ့သို့ “အသုဘပို့သည်” ဟုဆိုလျှင် “ကိစ္စပို့သည်” ဟု သုံးတတ်ကြပါသည်။ သေသူကိုသတိရ၍ တရားနာ ပြုလုပ်လို၍ ဖိတ်သည့်အခါ “လွမ်းတရားနာကြပါ” ဟုယဉ်ကျေးစွာသုံးနှုန်းပုံကိုလည်း တွေ့ရ ပါသည်။ အိမ်တစ်အိမ် ဟောင်နွမ်း ပျက်စီးနေလျှင် “အိမ်ကြီးက န လိုက်တာ၊ နေလိုတောင် မရတော့ဘူး” ဟုပြောတတ်သကဲ့သို့ ပိုက်ဆံဟောင်းနွမ်း နေလျှင်လည်း “ပိုက်ဆံ န သည် ” ဟု သုံးတတ်ကြ ပါသည်။

စံဘာသာစကားတွင် အလုပ်တစ်ခုကို ဝိုင်းဝန်းလုပ်ကိုင်ကြသည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ရွှေဘိုဒေသတွင် “အလှူမှာဝိုင်းအုံကြတာပေါ့” ဟု “အုံ” ဟူသော ဝေါဟာရကို သုံးတတ်ကြ ပါသည်။ “ဖယောင်းတိုင်အတုတ်ကြီး တစ်ထုပ်ဝယ်ခဲ့ပါ” ဟုဆိုလျှင် “အတုတ်ကြီး” သည် စံစကားအနေဖြင့် “အကြီးကြီး” ဟူသော အနက်ဆောင်ပါသည်။ “ဘုရားပန်းခိုင်လိုက်တာ” ဟုဆိုလျှင် စံစကားအနေဖြင့် ဘုရားပန်းသည် ကြာရှည်ခံသည့် အနက်သဘောဆောင်ပါသည်။ ရွှေဘိုဒေသတွင် စံစကားဖြင့် ပျော့သည် ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကို “အိ” သည်ဟုလည်း သုံးတတ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ “အကြော်ဆံကအိသွားပြီ” “အသားအိ နေပြီ” “မြေအိသည်” စသည်ဖြင့် အသုံးပြုပုံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

စံဘာသာစကားတွင် “အတော်ပဲ” ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကို ရွှေဘိုဒေသတွင် “အတည့်ပဲ” ဟု သုံးပုံမျိုးလည်း တွေ့ရပါသည်။ အင်္ကျီတစ်ထည်ကို ဝတ်ကြည့်၍ တော်ပြန်လျှင် “အတည့်ပဲ”

ဟုသုံးတတ်ကြသလို အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်သည်ဟူသော စံစကား၏အနက်ကို “အံကျ” ဟု သုံးမျိုးလည်း တွေ့ရပါသည်။

စံဘာသာစကားတွင် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်လျှင် “အို” ဟူသောဝေါဟာရကို ရွှေဘိုဒေသတွင် ဝတ်စား ဆင်ယင်မှု မလိုက်ဖက်မတင့်တယ်ပါက “ဝတ်စားထားတာက အိုနေတာပဲ” ဟု သုံးတတ် သကဲ့သို့ “ဒီအင်္ကျီက အို နေပြီ” ဟု ဟောင်းနွမ်းသည်ဟူသော အနက်ဖြင့်လည်းကွဲပြားစွာ သုံးနှုန်း သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

စံစကားဖြင့် မိန်းကလေးတစ်ယောက် အရမ်းလှတယ်ဟုပြောခြင်းကို ရွှေဘိုဒေသသုံးဖြင့် “လှဆာ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “မိုက်လိုက်တာ” ဟု စံစကားဖြင့်ပြောခြင်းကို “မိုက်ဆာ” ဟု သုံးပုံ မျိုးကိုလည်းကောင်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့ရပါသည်။

ဝါကျအဆုံးသတ် စကားအနေဖြင့် “ဟုတ်တယ်” ဟူသောစံစကားကို “ဟုတ်သယ်” ဟု ပြောတတ် ကြသကဲ့သို့ “ဟုတ်လား” ဆိုသည်ကို “ဟုတ်သလား” ဟု မေးပုံမျိုးလည်း ထူးခြားပါသည်။ ဝါကျအဆုံးသတ်တွင် “ရယ်” နှင့် “ပ” ဟုလည်းထည့်၍ ပြောတတ်ကြပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် “မသိဘူး” ဟုဆိုလျှင် “မသိဘူးရယ်” ၊ “မအိပ်ဘူး” ဆိုလျှင် “မအိပ်ဘူးရယ်” ၊ “မငိုက်ဘူး” ဆိုလျှင် “မငိုက်ဘူးရယ်” ၊ “လိုက်မလား” ဆိုလျှင် “လိုက်မှာပ” ၊ “စားမလား” ဆိုလျှင် “စားမှာပ” ၊ “ယူမလား” ဆိုလျှင် “ယူမှာပ” စသည်ဖြင့် အသုံးပြုတတ်ကြပုံကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဒေသီယဝေါဟာရ

စံဝေါဟာရ

တစ်ချိုး	ပုလင်းတစ်ဝက်(လေးဆယ်သားဝင်ပုလင်း)
တန်းလတ်ကျောင်း	အလယ်တန်းကျောင်း
ကျောင်းပုန်း	ကျောင်းပြေး
အိပ်ချိုးပစ် ၊ အိပ်ဖောက်ပစ်	နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက်အားရပါးရ အိပ်ပျော်ခြင်း
ရိပ်ခွဲပစ်ရိုက်ဖောက်ပစ်	အားရပါးရရိုက်ခြင်း
ဘောက်သူကြီး	စပါးရိတ်ကောက်စိုက်လိုပင်ငန်းခွင်တွင် အလုပ်သမား ခေါင်းဆောင်
သပိတ်ခေါင်း	ရပ်ကွက်အလိုက် အလှူပြုရာတွင် ဦးဆောင်ပြုလုပ်သူ
ခလယ်	အလယ်၊ ဗဟိုတည့်တည့်
အရူးပေါက်ကျ	လိမ်ညာပြောသည်
ဝသီ	အကျင့်
သကျင်း	နွားစာခွက်
ပွက်သည်	ဆူပွက်သည် (ရေခွေးအိုးပွက်၊ ထမင်းအိုးပွက်)
ချူချူချာချာ	ချူချာသည်
ပေလမ်း	လမ်းမကြီး
နံထောင်း	မကောင်းသောအနံ့ထွက်သည်

အရံသင့်	အခန့်သင့်
ပုံတော်သလို	ဖြစ်သလို၊ ကြံ့သလို
ဂြိုဟ်ကြည့်ကြည့်	မကျေနပ်၍ကြည့်သော၊ မျက်လုံးကိုဒေါင့်ကပ်၍ ကြည့်သောအကြည့်
ခွစာ၊ ခွပြော၊ ခွငို	အားရပါးရငို
ကိုယ်ထည်	ကိုယ်ဝန်
ညော်သည်	ဂချီဂချောင်လုပ်သည်
ပွစိခပ်	ရုပ်ယှက်ခပ်သည်၊ ညစ်ပတ်ပေရေသည်
တမြန်နေ့က	တနေ့က
မီးပြန်သည်	မီးငြိမ်းသည်
အောက်သွား	အပေါ့အပါးသွား
ကျို	ချွဲသည်၊ ပျစ်သည်၊ ပျစ်ချွဲသည် (ဟင်းကျို၊ တရော်ကျို)
တစ်	ပိတ်ဆိုသည်၊ ကြပ်သည်
မီးစ၊ မီးပျိုး၊ မီးဖို	မီးမွှေးသည်
အခွံသင်	အခွံနွာသည်၊ အခွံခွာသည်
အညွန့်ထိုး	အညွန့်ထွက်
ဆန်ဈေးကြွ	ဆန်ဈေးတက်သည်

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ရွှေဘိုဒေသ၌ နေထိုင်ကြသူများသည် အများအားဖြင့် မြန်မာလူမျိုးအများစုများ နေထိုင်ကြပြီး မြန်မာ ဘာသာစကားကို အဓိကထားပြောဆို နေသော်လည်းစံဘာသာစကားနှင့် ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်း ထူးခြားကွဲပြားစွာ သုံးနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နေထိုင်ရာအရပ်ဒေသကို မူတည်၍ ဘာသာစကား၏ စကားသံ၊ ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်း၊ သဒ္ဒါစသည်တို့ ကွဲပြား သွားရခြင်းသည် ဘာသာစကား၏ သဘောသဘာဝ ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသိယစကားများသည် လူမှုဝန်းကျင်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရုံသာမက ပြောသူ၏ နေရာဒေသ နှင့် လူမှုအဆင့်အတန်းကိုလည်း ဖော်ပြတတ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အရပ်ဒေသအလိုက် ပြောဆိုသူတို့၏ ဝေါဟာရဆိုင်ရာ စိတ်ကူးစိတ်သန်းနှင့် ဖန်တီးမှုတို့ကိုလည်း တွေ့မြင်ရပါသည်။ ဒေသိယစကား လေ့လာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာမောင်ခင်မင်(ခေဖြူ) က “ဇာတိပြုနေသောစကားများ” ဆောင်ပါးတွင် “နေရာဒေသ လိုက်ပြီး အသွင်ကွဲ သွားသော စကားမျိုးကို ဘာသာစကား လေ့လာသည့် ပညာရှင်များက ဒေသိယစကားဟုခေါ်ကြသည်။ ထိုစကား များသည် ဇာတိပြုနေသောစကားများဟု တင်စား သုံးလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစကားအားလုံးသည် တန်းတူ အရေးကြီးပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ နေရာဒေသ အငွေ့အသက်လေးများ ကပ်နေသည့်အတွက်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းနေပါသည်” ဟူ၍ဖော်ပြထားရာ ဒေသိယ စကားများသည် အခြားသော ဘာသာစကား များနှင့် တန်းတူ အရေးပါကြောင်း ပြောဆိုသူတို့၏ ဇာတိရပ်ရွာ အငွေ့အသက် ကလေးများ

ထင်ဟပ်နေသဖြင့် စိတ်ဝင် စားဖွယ်လေ့လာသင့်ကြောင်း သိရပါသည်။ ဒေသိယစကားများသည် ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲ များသာဖြစ်သည့်အလျောက် အပြန်အလှန် နားလည်နိုင်ပါသည်။ ဒေသိယစကားများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာ ခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်း အပြန်အလှန် နားလည်ရေး၊ ရင်းနှီးချစ်ခင်စည်းလုံးရေးအတွက် များစွာ အထောက်အကူပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ပြီးပြည့်စုံသော စာတမ်းတစ်စောင်မဟုတ်သေးပါ။ ရွှေဘိုမြို့နယ် တစ်ဝိုက် အသုံးပြုသော ဒေသိယစကားအနည်းငယ်မျှကိုသာ တို့မိထိမိရုံ မိတ်ဆက်သဘော တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော ဒေသိယဝေါဟာရများ ဆက်လက်ဖော်ထုတ်ရန် ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ ရွှေဘိုဒေသိယ ဝေါဟာရအချို့သည် အခြားသော အညာဒေသိယ ဝေါဟာရနှင့် တူညီမှုရှိနိုင် သော်လည်း စံဘာသာစကားနှင့် ပြောဆိုပုံ အသွင်ကွဲနေသောကြောင့် ဒေသိယစကားနှင့်အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာစကားဟူသည် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုကို ထင်ဟပ်ပြနေသော ဘိုးဘွားအမွေတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘိုးဘွားအမွေတစ်ရပ်ကို ထိန်းသိမ်းသည့်အနေဖြင့် ဒေသိယစကားများကို လေ့လာ ဖော်ထုတ် ကြိုးပမ်းကြပါစို့ဟု တိုက်တွန်းရင်း နိဂုံးချုပ်အပ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ) (၁၉၉၀) မြန်မာစာမြန်မာစကား၊ မြန်မာရုပ်ပုံလွှာ၊ ပထမအကြိမ်၊ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်။
- ၂။ တင်လှ၊ ဦး။ (၁၉၆၆) ဘာသာစကားသည်ပြောင်းလဲတတ်သောသဘောရှိ(ဘာသာနှင့်စာပေ)၊ ရန်ကုန်၊ အောင်မြေ စာပေတိုက်။
- ၃။ တင်ဇ၊ ဦး။ (၁၉၇၅) မြန်မာဘာသာစကား၏ဒေသိယလေ့လာမှု၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ်၊ အတွဲ ၅၈။
- ၄။ သန်းထွန်း၊ ဦး။ (၁၉၉၇) ရွှေဘိုနိဒါန်း၊ ရန်ကုန်၊ ဝင်းလိုက်မိတ်ပုံနှိပ်တိုက်။
- ၅။ သိန်း၊ ဆရာ (မှော်ပီ)။ (၁၉၃၀) ပေါရာဏဒီပနီ ပထမတွဲ၊ ရန်ကုန်။
- ၆။ အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၆) အင်းလေးဒေသိယစကား၊ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာအုပ်တိုက်။
- ၇။ Cardlin, C.N. and Oller ja, J. (1966). *Longman Dictionary of Applied Linguistics*.
- ၈။ Hartman, R.R.K. and Stork, F.C. (1972). *Dictionary of Language and Linguistics*, Applied Science publisher Ltd., printed in Great Britain.